

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

O lucrare prețioasă.

»Mușchi de o zi, pe o lume mică« — zice poetul, că suntem noi oamenii; dar în această nărginire se reflectă tot universul, — complectează ideea un filozof.

Și de aceea, pe când ceea-ce o să fie este în mână lui Dumnezeu, ceea-ce este trăim și simțim; dar nu ne simțim deplini și mulțumiți, încă nu putem pătrunde cu gândul ascunziturile trecutului, ca să înțelegem cine suntem, ca să putem conchide cum am mers și încotro vom merge să mergem, — e vorba aci de liberul arbitriu hărăzit omului, prin nemărginita grijă și milă a Tatălui ceresc.

De aceea, o firească râvnă cuprinde și a prins întotdeauna capetele cugetătoare, de-a mică înțunecimile trecutului; și o binefăcătoare răvnă pentru ogorul nostru intelectual apare din aceste ideale, când dăm peste monumente și rămășițe din trecutul nostru...

Prilegiu este pentru izvodul unui asemenea sentiment pentru noi, aparițiunea și cunoașterea cărții: »Călătoriile în Ungaria (1660—1664)« ale călătorului turc *Evlia Celebi*.

Evlia Celebi, a fost un mandatar-turc, care a călătorit armatelor turcești ce au străbătut în lung și lat țara noastră în anii numiți, om învățat și curioș observator al oamenilor și țării prin care a umblat, și-a notat toate călătoriile.

Lucrările sale au apărut în 10 volume, în limba turcă; și de curând Academia maghiară a publicat din ele în traducere maghiară datorită lui Dr. Karácson Imre, volumul V și VI care cuprinde relațiuni relative la țara noastră. Iată cuprinsul celor două volume, resumate când numai descrierile și expunerile relative la țara noastră într'un volum, în ediția menționată:

»Descrierea Poloniei (Vol. V.) Akermanul, Gelli, Kala, Sultanie, Galipoli; *expediția în Valahia*, Belgrad; descrierea Timișoarei, împresurarea Orăzilor-mari, Bosnia... *Descrierea Ungariei și a Ardealului* (Vol. VI) Expediția din Ungaria 1661—1664...«

Pe scrutătorii trecutului țării noastre și în deosebi a localităților românești din această țară, fără îndoială îi va interesa ce înfățișare au avut acelea, în veacul al 17-lea, văzute prin prizma unui călător inteligent.

Nu mai puțin pot interesa pe istoriografii români de peste Carpați, expunerile lui Evlia Celebi, despre »expediția în Valahia«, care în ungurește nu s'a tradus și pentru care motiv îndrăsnim a le atrage atențiunea asupra cărții autorului turc.

Căzându-mi la îndemână partea publicată în ungurește, voi da în traducere, în coloanele acestei reviste, părțile referitoare la localitățile românești și relative la poporul nostru românesc din Ungaria și Ardeal, așa cum le-a văzut și le-a prins observatorul musulman.

Căci din mărețele trecutului se înseiează și firul istoric, luminător al viitorului unui neam.

Cu numărul viitor al acestei reviste vom începe publicarea traducerii.

S. Secula.

Centenarul seminarului „Veniamin“.

Însă mănăstirile n'au fost numai vetrele din cari s'au revărsat asupra poporului lumină și căldură sufletească. Ele, prin apropierea clericilor cărturari din ambele țări surori și lucrarea lor în asociație la traduceri și tipăriri de cărți în limba română, s'au făcut înaintemergătoare ale unirei politice a Principatelor. Aceasta se oglindește: în strânsa și duioasa legătură dintre dascălul Grigorie monah în Muntenia (mai târziu Mitropolit al Ungro-Vlahiei) și dascălul Gherontie mo-

nah din Moldova; ei se împrieteniră la școala elinească dela sf. Sava din București, unde Gherontie venise trimis de starețul Paisie¹⁾. Deasemenea, în traduceri de cărți la mănăstirea Neamțul și tipărirea lor la București, cum spune Grigorie mai sus, apoi în traduceri de cărți din Indemnul ierarhilor din Muntenia și tipărirea acestor cărți în Moldova, cum este Teologia lui Atanasie Pariul, tipărită la Neamț, 1816, și Tălcuirea Antifoanelor, tipărită la Neamț, 1817, ambele traduse tot în această mănăstire din Indemnul lui Iosif întâiul Episcop al Argeșului²⁾; mai departe, în colaborarea aceluiasi vrednic ierarh, la revizuirea textului românesc al Noului Testament și tipărirea lui la mănăstirea Neamțul 1818. Pe cuperta acestei cărți, ca și pe a Dogmaticii lui Atanasie Pariul, numele Mitropolitului Veniamin și al Episcopului Iosif Argeșul stau unul lângă altul. Ei par a ne spune că, prin asociația lor pentru cultivarea limbei patriei, dorește și pregătesc unirea țărilor surori. Tot asemenea retipărirea Apologhiei dela Neamț în București, prin indemnarea preasfințitului episcop al Argeșului, chiriu Iosif³⁾ arată luminat silințele acestor ierarhi iubitori de patrie de a netezi prin cultura limbei și literaturii calea spre unire precum și, că fără credința cea adevărată nu se pot uni țările nici nu poate fi în ele bună rânduială. Mult a contribuit la apropierea dintre cele două țări și strănsele relații dintre Mitropolitul Veniamin și Grigorie monahul dela Neamț, ajuns dela 1823 Mitropolit al Ungro-Vlahiei. Indată ce unul din ei traducea și tipăria o carte, o trimetea celuilalt, care o răspândea în toată țara în cel mai scurt timp. În urmele lor au călcat apoi și alți clerici luminați, ca arhierii Neofit și Filaret Scriban și arhimandritul (în urmă episcopul) Melhisedec, aderenți propagatori ai unirei și eminenți profesori ai Seminarului dela Socola.

¹⁾ Prietenia acestor doi oameni ne amintește de acea mare prietenie dintre Damon și Pinteia, de care vorbește sf. Amvrosie (De offic. I. III) sau dintre Orest și Pilade, despre care ne povestește Cicerone (Dialog. de amicitie). Gherontie muri înainte de 1814 la Filipopol, pe când se întorcea dela sf. Munte împreună cu Grigorie. Acesta plânse pe mormântul lui trei zile și apoi veni în țară. În fiecare carte ce a tipărit și alcătuit în urmă vorbește cu multă venerațiune despre Gherontie, numindu-l: „*Cel întru fericita pomenire, cinstitul meu stareț și duhovnicesc părinte*“. Astfel îl numește în precuvântarea la *Chegragarion*, tipărit în an. 1814 la mănăstirea Neamțul. Astfel, în precuvântarea la *Apologhia* tradusă de Gherontie și tipărită la Neamț, 1816. Astfel, în precuvântarea *Tălcuirii Antifoanelor*, tipărită la 18 7, Neamț. Astfel îl numește chiar Iosif întâiul Episcop al Argeșului în precuvântarea la *Teologia lui Atanasie Pariul*, de unde vedem că Gherontie a fost un adevărat mentor al lui Grigorie.

²⁾ Precuvântarea Teologhiei lui Atanasie Pariul. Idem a Tălcuirii Antifoanelor.

³⁾ Precuvântare la *Apologhia* tipărită în București la anul 1819 Iunie, cu cheltuiala a Dumnealor *Raducanu Clenceanul*, *Biv vel stolnic* și *Dimitrache Topliceanul*, *Biv vel sluger*, în cea de nou făcută tipografie a Dumnealor. De monahul *Isaia*, *tipograf din mănăst. Neamtu*.

De aceea se vede ce înrăurire a avut biserică prin mănăstiri asupra culturii și a vieții noastre naționale. Mănăstirea datorește cultura sa și fericitul mitropolit Veniamin. Încă din copilăria sa mănăstirile atrăgeau cu o putere irezistibilă. Dascălul său Iacob Stamate episcop al Hușilor apoi Mitropolit al Moldovei avea metania din mănăstirea Neamțul, Academia Spirituală a Moldovei, și crescuse sub privigherea curviei sale și învățatului stareț Paisie. Mitropolitul Veniamin încredințat prin sine însuși de binefacerile instrucțiunii și educațiunii bisericești, ce primise în scaunul Episcopiei Hușilor, succedând la 1803 lui Iacob Stamate episcop al Hușilor, în data hotărâri a răsădi aproape în scaunul său cultura bisericească națională, ce înflorise prin mănăstiri. Astfel înființă Seminarul din mănăstirea Socola, pentru instrucțiunea și educațiunea viitorilor preoți, sub privegherea părintească a Mitropolitului, deveni curând o nouă Academie spirituală a Moldovei. Cu toate acestea Veniamin și ca școlar la Huși și ca episcop acolo și apoi ca Mitropolit nu încetă să aibă un cult pentru mănăstiri. Când auzi despre moartea starețului Paisie, fiind încă Episcop al Hușilor, alese la mănăstirea Neamțul spre a-l vedea pentru cea de urmă dată și a-l înmormânta. Când apoi la 1807 Veniamin se retrage întâia oară din scaun, alege ca de liniște mănăstirea Neamțul, unde viețuiește în cea desăvârșită ascultare monahală, și traduse mai mult scrieri bisericești însemnate. Tipografia ce exista mult în mănăstire servi și la imprimarea acestor scrieri. Precuvântarea la Chiriacodromion, adecă a curviei rilor asupra Apostolului fiecărei Dumineci de peste una din cărțile traduse de el în acel timp, arată tr'o vie lumină adâncă sa modestie și neîntrecută hărnicie. Din aceea precuvântare vedem, că el nu tribue retraderea sa din scaun împrejurărilor pot din afară, ci nedestoiniciei sale. „Vai mie, zice el, am fost îndrăsnit eu îndrăsnitul și m'am fost însărcinat cu o sarcină atât de grea; ah dărzul și nepriceput de eu!...“ Despre indeletnicirile sale din acea vreme iată ce ne spune: „Și după ce m'am dat în lată viață fără de grijă și liniștită asupra-mi am lăsat mai cu lesnire să-mi așez mintea din viață și grijile lumești cele făcătoare de turburări, să-mi ideile lucrurilor lumești să o desbat, m'am dat în măcirile sf. cărți...“¹⁾ Indeletnicirea aceasta de Erlecțiune a sa o continuă cu zel neîntrecut se la 1812 când a doua oară fu ales la scaunul Mitropolitului Grigorie, pe care l'am citat adesea mai sus, ne vorbește despre el în acest timp următoarele: „Să se ui dar acum iarăși Moldova, că și-a dobândit pe pădăcel iubitor de fii, pe păstorul cel adevărat și în

¹⁾ Precuvântarea la Chiriacodromion, Neamțul 1811. Iar cât este de favorabilă singurătatea mănăstirii pentru indeletnicirea cu lucrări intelectuale, ne arată Veniamin în precuvântarea cărții intitulată: „*Întru explicare a învățăturii lui Moise*, tradusă tot când se afla la mănăstirea Neamțul și tipărită în Iași la 1815.

ghetor, pe lucrătorul și păzitorul viei cel fără preget, pe voevodul cel râvnitor și ea cu foc suflător asupra eresurilor și a nedumnezeirii¹⁾

Preocuparea noastră de căpetenie fiind mai mult a urmării activitatea Mitropolitului Veniamin pentru luminarea clerului și a poporului, nu facem o biografie completă a lui despre care s'au scris opere întregi și cu multă competență²⁾. Totuși vom aminti aici din viața sa un amănunt, ce până acum a fost scăpat din vedere. După isbucnirea eteriei la 1821 Mitropolitul a fugit din Iași, dar n'a stat numai în Basarabia, la satul Colincăuți, cum s'a scris indeobște, ci și în Bucovina. Despre aceasta ne spune el însuși într'o însemnare: „S'a sfârșit talmăcirea tomului al doilea cu ajutorul lui Dumnezeu în 29 Octomvrie 1822 de smeritul V. M. M. în Bosancea Bucovinei“. De aici s'a dus el în Iași, după ce s'a potolit eteria și s'a ales domn pământean.

Activitatea Mitropolitului Veniamin pentru cultura națională în cursul Arhipăstoriei sale de a doua oară culminează în reorganizarea Seminarului la 18 0, când înmulți numărul profesorilor, aducând mai mulți profesori din Transilvania³⁾; apoi în înmulțirea școalelor, izbutind prin stăruințele sale a se prevedea în Regulamentul Organic, elaborat pe la 1829, mai multe dispozițiuni favorabile învățământului public, în fine prin înmulțirea cărților în limba patriei, traducând singur și îndemnând și pe alții la lucrul acesta⁴⁾. Intre cele mai însemnate traduceri ale sale, ce s'au tipărit pe la anul 1830—840, și ca fond și ca limbă se numără cu dreptul cartea intitulată *Didahii* sau cuvinte de învățătură ale renumitului cuvântător Ilie Miniat, fost ambasador al lui Dimitrie Cantemir Domnul Moldovei la curtea din Viena. În precuvântarea acestei cărți Mitropolitul Veniamin spune, că din îndemnul său chiar

¹⁾ Precuvântarea lui Grigorie la *Chegragarion*, tradus de Gherontie și tipărit la Neamțu, 1814.

²⁾ Vezi Andrei Vizante: Veniamin Costache, epoca, viața și operele sale. Iași 1881. C. Erbiceanu, Istoria Mitropoliei Moldovei, introducere, pag. LXX sq.

³⁾ *Erbiceanu*, Istoricul Seminarului Veniamin, Iași, 1885, pag. 130. După acte oficiale data înființării Seminarului dela Socola este a. 1830. *Bis. Ort. Rom.* An. IV, Martie 1878, pag. 346. Dar el probabil începe să funcționeze regulat în 1804. De aici vine că cei mai mulți prin fundarea lui în acest an. Vezi pe lângă Erbiceanu, l. c., pag. 28, G. Costăchescu, profesor al Seminarului Socola, Discurs la prima serbare a patronului Seminarului în 1868. *Bis. Ort. Rom.* pe August 1878, pag. 670.

⁴⁾ Intre cărțile traduse din îndemnul Mitropolitului Veniamin amintim aici: „*Oglinda omului celui din păuntru*“ o morală practică, ce înlesnește pe fiecare om a-și cunoaște starea sufletească și a lucra pentru îndreptarea sa. Cartea e tipărită la Neamțu, 1833, cu figuri în text. O altă carte este „*Cronograful*“ adevărată numărare de ani, ce cuprinde o încercare de a stabili cronologia dela facerea lumii până la Nașterea lui Iristos, apoi tâlcuiri foarte interesante la locuri mai ales din Cartea Facerii. În fruntea ambelor acestor cărți se află câte o precuvântare foarte instructivă a Mitropolitului Veniamin.

Nichifor Teotoche, fost profesor în Iași, la Academia înființată de Grigore Ghica Domnul Moldovei, iar pela sfârșitul veac. XVIII-lea Mitropolit al Astrahanului, a compus în limba greacă Chiriadodromiul la Evanghelia și la Apostolul fiecărei Dumineci de peste an. Pe cel dela Evangheliile l'a tradus Gherontie, iar pe acest din urmă l'a tradus Mitropolitul Veniamin, după cum am spus mai sus.

(Va urma).

Purgatorul

în lumina metafizică.

După ce a refrânt dl Lazar Iacob în Nr. 51 anul XXVIII. pag. 407—409, adevăritatea acestei dogme apusene prin esegesă verbală și reală, mă voi încerca a o desvăli în lumina metafizică, spre a arată și rațiunii sănătoase lipsa ei de rezonament.

Conform principiului educativ: „*Și va resplăți fiecărui despre faptele sale*“. (Mat. 16. 27; Rom. 2, 7) cei păcătoși vor fi condamnați la muncile eterne, pentru că în viața temporală au fost răi; iar cei drepti, pentru că au fost buni, vor fi resplățiți cu fericirile eterne. Precum cel rău păcătuiește din răutatea sa internă, și cel drept face bine din bunătatea sa, astfel se îndreaptă cel păcătos, când se preface din rău în bun, și cade cel drept, când din bun începe a fi rău.

Dacă după parabola lui Iisus Hristos despre oaia cea pierdută se bucură îngerii de îndreptarea celui păcătos, rămâne-va oare căderea celui drept nepedepsită?

De-oarece nu concretele fapte fizice, ci izvorul lor religios-moral cade în cumpănă, fiindcă după împrejurări una și aceeași faptă odată e judecată de bună, altădată de rea, păcătosul prin îndreptarea sa internă se mântue; iar cel drept prin cădere se face de osândă. Precum după ordinea naturală, apa stânge focul și căldura topește ghiata, după cea morală cel bun devenit rău, nimiceste bunătatea sa, și cel rău devenit bun îndreaptă răutatea sa. Prin urmare având fiecare, după cum a fost sau a devenit, a lua resplata sa, nu se poate admite, decât alternativa pedeapsă sau resplată. Fie peripețiile religios-morale cât de variante, rațiunea sănătoasă nu poate admite alt raport.

Biserica latină însă în sistematicismul ei a introdus între aceste două alternative naturale un mediu mijlocitor, susținând, că acei, cari pentru păcate ușoare nu și-au tras pe pământ pedepsele temporale, în purgator se curățesc de păcatele lor ușoare, spre a trece apoi la județul universal ca curățiți și justificați în cetele celor de-a dreapta.

Dacă reducem toate mijloacele soterice aplicate de biserică spre mântuirea de păcate la me-

zul lor metafizic, final, le aflăm pe toate culminând în viața sufletească, din care izvoresc toate virtuțile creștinești cu toate roadele lor spirituale și religios-morale, așa că numai prisosul ei ne poate mântui de păcate, cari la rândul lor izvoresc numai din lipsa ei.

Fiind viața sufletească, prin a cărei putere ne ținem rezervați de sensualitate (cuibul matern al tuturor păcatelor), contrabalantul și stavila păcătuirii, evident poate fi vorba de păcătuire și îndreptare numai atâta timp, cât stă sufletul în raport reciproc cu corpul sensual, *căci după moarte fiind el emancipat de sub influența sensuală, omul nu mai poate păcătui, dar' nici nu se mai poate îndrepta*, știut fiindcă îndreptarea este suprimarea păcatului prin accent de viață sufletească precum este și păcatul, suprimarea acesteia prin boldul sensualității. Cum se poate dar' curăți sufletul în purgator — fie chiar și de păcate ușoare?

Stând mai pe sus de toate îndoala cumcă numai *faptele bune proeșite din viață sufletească, împlinite la bună voe și din propriu îndemn în starea libertății morale sunt merite morale de valoare soterică, nu pot mântui — chinurile purgatorului*, în cari sufletele nu intră de bună voe, ci de silă; prin urmare lipsind atât dogmei probabilitatea adevărului, cât și obiectului ei efectivitatea causală, rămâne aceasta doctrină dogmatică fără rost metafizic.

Dacă reducem *pedeapsa* la substratul ei metafizic și final, *nu apare ea ca un mijloc de nulificare a faptelor comise, ci ca un mijloc corecțional contra ulterioarelor delictes*. Privind-o deci sub acest punct de vedere apare ea numai ca un mijloc spre trezirea căinței pentru delictesle comise, și a propusului de îndreptare pentru viitor, cu un cuvânt are misiunea corecționară a trezi viața sufletească spre combaterea naturalului bold sensual. De-oarece după moarte sunt desfăcute toate legăturile psihofizice, natural, înceată păcătuirea, căința și îndreptarea; *prin urmare județul provizor cu purgatorul și pedepsele sale temporale nu au nici un raționament*.

Cu toate aceste aplică și biserica noastră prin rugăciunile pentru morți, mijloace pentru iertarea păcatelor ușoare; deci mi-ar părea, că dacă negăm purgatorul, trebuie să negăm și efectivitatea rugăciunilor pentru cei morți. De-oarece însă aceste mijloace soterice se împlinesc în urma *dorinței sufletești* a muribunzilor, cari din căință pentru păcatele conștiute și în conștiința slăbiciunii morale nu sunt siguri despre o căință radicală, devine starea lor de viață sufletească un substrat suficient de mântuire; iar' rugăciunile sunt un izvor de mângăere și speranță în conștiința lor deprimată, că nu sunt vrednici a stă înaintea dreptului judecător; drept aceea se în-

cred în acele mijloace, *cari devin efective prin credința subiectivă în meritele soterice a Mântuitorului*. Prin urmare și aici subsistă viața sufletească ca un general mijloc soteric. De-oarece *mult poate rugăciunea dreptului*, nu încapă în îndoala, că D-zeu din considerarea căinței și a credinței muribunzilor iartă păcatele ușoare. Dar precum nu are reson purgatorul, nici părăstasele pentru păcătoși necăiți, cărora le lipsește gravitațiunea sufletească spre D-zeu, principiul spiritual.

Resumând rezultatul relevărilor aduse, cu noaștem destul de clar, că, *fiind viața sufletească rădăcina tuturor mijloacelor soterice și limanul în care se concentrează și se revărsă toate pornirile religios-morale că afară de dânsa nu poate nimic mântui*. Prin urmare rămâne dogma despre purgator ca o dogmă simplă bisericească introdusă din motive materiale și demonstrată posteriori prin argumente sfortate, *lipsite de adevărul și purgatorul de tot fundamentul soteriologic*.

Cuvânt

rostit la conferența pastorală ținută în Vascău
7/20 Octomvrie 1904.

Despre datorințele de căpetenie ale preoțimii

Nu e de ajuns însă a învăța numai cu cuvânt pe credincioșii supuși păstoririi noastre, ci se cere ca fiecare preot să ducă o viață întru toate asemenea, întru toate conformă cu îndumările cuprinse arătate în sfânta Scriptură, dându-se pre sine moș s'au pildă vie pentru turma sa. „Fii pildă credincioșilor cu cuvântul, cu viața, cu dragostea, cu Duh cu credința și curăția“ — zice Pavel către Timoteu I Tim. IV, 12. Aceasta este a doua datorință de căpetenie a păstorului sufletelesc. Apoi tot acel apostol adaugă a grăi astfel episcopului Timoteiu: „Se cere prezbiterului să fie fără prihană, al unei mueri bărbăntreaz la minte, întreg întru înțelepciune, binecucerit, iubitor de străini, învățător, nebețiv, nebanefalnic, necământornic, ci blând, neiuibitor de argasa sa binechivernisindu-și, feciori având ascultă cu toată curăția, că de nu știe cineva chivernisi casa, cum va purta grige de biserica lui D-zeu“ I Tim. III, 2-3.

Aci apostolul numără însușirile păstorului sufletelesc. El zice: „Se cade prezbiterului să fie fără prihană... treaz la minte, întreg întru înțelepciune, binecucerit, iubitor de străini. Va să zică preot se cuvine să fie fără prihană și în toate cuvintele toate faptele, în toată purtarea să fie pătruns de mai ferbinte iubire, de cea mai înfocată dragostească către D-zeu „să iubești pre Domnul D-zeu cu toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și cu tot cugetul tău“; să fie pătruns apăsător de adevărată și creștinească dragoste față de deap-

pele său: Să iubești „și pe aproapele tău ca însuți preține“ Luca X, 27; el trebuie și fie pătruns de dreapta credință în D-zeu și de vie nădejde întrânsul; el dă-torește a se feri de atari păcate, prin cari s'ar vătămă sanctitatea căsătoriei nisuiindu-se a avea o astfel de conduită, prin care s'ar împărtași chiar și cea mai mică umbră de băneală, că doară adecă păstorului i-ar fi trecut când-va fie și numai prin mintea, ca să vătămă legăturile nuntale „Că aceasta este voia lui D-zeu... Să știe fiește carele din voi a-și stăpâni vasul său întru sfințenie și cinste, nu intru patima poftel ca și păgânii, cari nu cunosc pre D-zeu“ I Tes. IV, 3—5. „Căci nu ne-au chemat pre noi D-zeu spre necurățenie ci spre sfințire“. (ibid. v. 7). În mâncări și beuturi se cere, ca preotul să observe deplina cumpătare „ori de mâncați ori de beți ori alceva de faceți toate spre mărirea lui D-zeu să le faceți“ I Cor. X, 31. Să și iubească diregătorii sa mai mult decât chiar vieața sa și în timpuri de lipsă să o dovedească aceasta chiar și ca fapta, în oficiul său, în deregătorie să dovedească o astfel de purtare față cu oamenii încât „Cei protivnici să se rușineze neavând nimic a grăi de noi hula“ Tit II, 8. — Frumoase sunt cuvintele sfintei Scripturi rostite prin gura înțeleptului Sirach: „Cu cât ești mai mare cu atâta mai mult te smerește și înaintea Domnului vei afla har“ Sir. III, 18; „învățați-vă dela mine că sunt blând și smerit cu inima“ (Mat. XI, 29) zice M-l Hrs, — se cade deci, că potrivit acestor povește sfinte, preotul față cu superiorii să observe supunerea datorită, cu cei mai asemenea cu el să se poarte cu pretenie, ear cu cei mai de jos cu blândețe și dragoste creștinească. Pildă vie, model de urmat avem aci pe Pavel apostolul. El zice despre sine însuși „ocarăți fiind grăim de bine, goniți fiind răbdăm, huliți ne mângăem“ I Cor. 12, 13. În adevăr nimic nu poate apropia așa de mult pe credincioși de păstorul lor ca blândeța aceluia. Nu mai puțin de lipsă este însă pentru păstor și aceea frumoasă însușire a nu alerga după averi și bogății străine, ci a se îndestuli cu puținelul său, din care în timpuri grele și ajutore pre cei lipsiți, apoi să se ferească de pări și procese, prin cari i-se stânginește utoritatea și cinstea, cari sunt podoaba preotului. Preste lot zis preotul atât în cuvinte cât și în fapte trebuie să arate o astfel de purtare, care să fie în deplină consonanță, în deplină armonie cu cuvintele M-lui: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să mărească pre Tatăl vostru cel din ceriuri“ Mat. V, 16.

Urmează acum să vorbim despre a treia datorință a păstorului sufletesc, anume despre datorința de a se-vârși, de a administra sau întocmi sfintele taine și prin aceasta despre datorința de a întări pe credincioșii săi în credința creștinească și sfântă viețuire, din care se revarsă pentru dânșii aici pe pământ dar și binecuvântare, iar dincolo fericirea vieții de veci. „Așa să ne socotească pe noi omul — zice Pavel apostolul — ca pe niște slugi ale lui Hr. și ispravnici (intocmitori) ai Tainelor lui D-zeu“ I Cor IV, 1. Și în adevăr preotul

prin sevărșirea sfintelor taine iea parte la toate întâmplările mai însemnate ale vieții omenești. Cu dreptul îl numește deci apostolul săvârșitor al Tainelor lui D-zeu, căci în adevăr așa este. — Îndată ce s'a născut omul în lume preotul îi împărtașește taina sfântului botez, prin care noul născut intră în legătură cu D-zeu, mai bine zis se împărtașește de împăcarea între om și D-zeu săvârșită prin Iisus Hr. primește iertarea păcatelor, învierea vieții și se face părtaș de toate bunătățile, câte le-a câștigat neamul omenesc prin venirea M-lui. Cu câtă grijă trebuie deci să fie preotul, ca să nu se lipsească cineva din vina lui de s. botez și astfel și de bunătățile, ce se revarsă asupra omului pe acel preasfânt dar. Îndată după s. botez preotul împărtașește noului născut darurile sfântului Duh în taina mirungerii, prin ce noul botezat rămâne sfătatnic în credința primită și în moralul creștinesc și totodată i-se ușorează cunoștința adevărilor de credință și moral.

Ajunge omul vârsta aceea, în care începe a cunoaște binele și răul, ajunge etatea în care ușor poate aluneca spre prăpastia perirei. Societatea omenească cu firea ei cea stricată de o parte, ear de altă parte lumea cu poftele ei îl strică, îl corump pe tânărul ordinioară evlavios și temător de D-zeu. Și o! D-zeule! El își uită de aceea, ce este el în adevăr. El uită că prin s. botez s-a înrolat în șirul ostașilor M-lui Hr. — el rătăcește în valurile și poftele lumii aceștia, întocmai cum rătăcește corabia în valurile mării, ce se învalue. Și poate că tânărul și-ar perde și viața de aici și chiar și viața viitoare în mijlocul acelor furtuni și valuri — i-se ivește însă în cale preotul — ministrul tainelor lui D-zeu — el îi tinde mâna de ajutor, îl cheamă la sine cu dragoste și-i zice: Fiule! „inima înfrântă și smerită D-zeu nu o va urgisi“ Ps. 50 „Și la auzul acestui glas dulce și părintesc tânărul tră sare, să apropie, primește s. mărturisire, se înoeste, se spală de păcatele făcute și devine om nou, om împăcat cu D-zeu, — după ce api preotul îl slobozește pe el zicându-i: „Iată te-ai făcut sănătos de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ceva mai rău“. Ioan V 14.

Ajunge tânărul etatea bărbăției, cea etate, în care se decide a primi asupra sa sarcinile vieții conjugale. Și aici preotul îi binecuvintează pașii, preotul îi binecuvintează calea sa. El îl povățuește cum trebuie să se poarte în viața conjugală, ce trebuie să facă ca să ajungă la fericire, ca să fie folositor șiei și familiei sale, ca să se știe povățui nu numai pe sine ci și pe alți ai săi spre a ajunge după moarte la fericirea vieții de veci.

Și când cineva e cuprins de neputințe, e cuprins de dureri trupești ori sufletești — preotul earăși este acela, care îi împărtașește eleoungerea sau taina sfântului maslu, prin care cel bolnav dobândește liniștea, alinarea durerilor și iertarea păcatelor, potrivit cuvintelor s-tei Scripturi: „De este cineva bolnav între voi să cheme preoții bisericei și să se roage pentru dânșul, ungându-l pe el cu unt de lemn întru numele

Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și-l va ridica pe dansul Domnul și de va fi făcut păcate se vor ierta lui" Iacov V 14, 15.

(Va urma).

CIRCULAR

cătră P. T. membrii ordinari și ad hoc ai sinodului protoprezbiteral din tractul Peșteșului.

În urma însărcinării primite dela Venerabilul Consistor eparhial ort. rom. din Oradea-mare, de dtul 23 Februarie (8 Martie) a. c., Nr. 297 Pl., în conformitate cu dispozițiunea §-lui 15 din Regulamentul de procedură la alegerea de protoprezbiter, bazat pe §-ii 32 și 51 din Statutul organic, prin aceasta convoc *sinodul protoprezbiteral electoral al tractului Peșteș pe Marți, la 22 Martie (4 Aprilie n.) a. c. la ora 9. înainte de amezai la sfânta biserică ort. rom. din Tinod, pentru alegerea de protoprezbiter în tractul Peșteșului.*

Comunicând această convocare tuturor P. T. membrii ordinari și ad hoc ai acestui sinod protoprezbiteral, am onoare a Te invita să participi la acel sinod pentru validitatea dreptului constituțional ce Ți s'a dat prin alegerea de membru sinodal, observând, că alegerii ți va premerge sfânta Liturgie, împreună cu chemarea Duhului Sfânt.

Oradea-mare, la 3/16 Martie 1905.

*Andrei Horvat m. p.,
asesor, comisar consistorial.*

AVIZ.

A apărut și se află de vânzare în edițiunea tipografiei noastre :

„Istorieare Biblice“

II carte de religiune pentru școalele poporale, de cunoscutul profesor din Caransebeș: *Dr. Petru Barbu*, aprobată de Ven. Consistorii gr.-or. române din Arad, Caransebeș și Oradea-Mare. Edițiunea V. Prețul 30 fleri.

Avizăm prin aceasta pe domni învățători, că prețul acestei cărți școlare s'a pus 60 fl. greșit în loc de 30 fl. Cartea e gata și se poate comanda dela administrațiunea tipografiei noastre. Atât cuprinsul bogat dintrânsa și neapărat folositor pentru școalele noastre poporale-confesionale, cât și ca executare tehnică e de laudă și o recomandăm cu toată căldura școalelor noastre confesionale.

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezane din Arad se află spre vânzare „*Tălcuiala evangheliilor*“ de fericitul Loga tipărite cu litere cirile în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 cor.

CRONICA.

† **George Lazar.** Un fruntaș al vieții noastre bisericești și peste tot al vieții noastre românești, George Lazar, avocat în Arad, asesor consistorial, deputat sinodal și congresual, a încetat din viață, după grele suferințe, Luni la 1/14 Martie.

George Lazar a fost un distins fiu al neamului său, un om de luptă, intrasigent; om de muncă neobosit; o inimă de aur, pentru toți cei nevoieși, și darnic pentru toate cauzele bune.

Distins fiu și servitor al neamului său, el lasă eterne regrete în urma sa, părăsind precu-rând arena vieții atât de rodnice pe urma lui în fapte nobile.

În viață fiind, George Lazar a lăsat o fundațiune, administrată de dieceza Aradului.

Deplângem moartea distinsului fruntaș român iar familiei sale crud încercate îi trimitem sincere condolente și rugăm cerul să o mângăie, în durerea ireparabilei pierderi.

Serviciul divin al înmormântării s'a oficiat cu mare solemnitate, asistând un imposant număr de amici și stimători ai răposatului. A pontificat P. C. Sa dl R. Ciorogariu, rostind o predică profund mișcătoare.

— Din partea familiei am primit următorul anunț funabral: — *Hermina Lazar* nasc. Papp, ca soție în numele său și a copiilor ei *Valeria*, *Romul* și *Zina*, văd. *Teodor Popa*, *Rosalia S. bău* nasc. *Lazar* și *Ioan Lazar* ca surori și frate, precum și număroasele rudeni, fac cunoscut, că iubitul ei soț, respective tată, frate și consăngean *Georgiu Lazar* avocat, deputat congresual și sinodal, asesor consistorial, membru fondator al Federațiunii Latine, membru fondator al Asociațiunii arădane pentru literatura și cultura poporului român, membru fondator al *Astrei*, membru fondator al Societății pentru crearea unui fond de teatru român și fondatorul fundațiunii „*George Lazaru și soția Hermina*“ după o boală grea și îndelungată provăzut cu sfințele taine ale muribunzilor azi la 3 ore 30 min. d. a. în etate de 53 de ani și-a dat nobilul său suflet în mâinile creatorului.

Remășițele pământești ale scumpului defunct se vor așeza spre veoinica odihnă în cimiterul de sus la 15 Martie n. 1905 3 ore p. m.

Arad, la 13 Martie n. 1905.

În veci pomenirea lui!

Asentările amânate. Ministrul apărării țării a trimis muncipiilor o circulară, prin care anunță că asentările sunt amânate pe timp nederminat.

Spre știre. Se adoce la cunoștință tuturor preoților învățătorilor precum și credincioșilor din jurul *Comlăușului* (O. Szt-Anna) că Duminecă în 6/19 Martie a. c. la orele 2 d. a. se va ridica S. cruce la S. biserică din nou zidită în aceasta comună, prin întreprinzătorul Ioan Ghiuchici din Lipova

O nouă bancă de școală patentată. Învățătorul săsesc Andreiu Schuster din comuna Săn-Petru lângă Brașov a inventat o bancă nouă de școală pentru care invențiune a obținut patenta dela oficiul de patente r. u. din Budapesta. Aceasta bancă se poate foarte ușor construi, este corăspunzătoare și durabilă. Invenția dlui Schuster alcătuiește un nou sistem așa numitul: „Sistem cu clape duble“. Suprafața băncii constă din două clape, dintre cari cea dinnainte ridicată într'un unghiu de 45° se poate întrebuița ca pupitru de cetit pentru miopi. Scopul principal al acestei clape este a acorda elevului spațiu suficient la sculare, iar când se află închisă, a-l sili să șeadă drept, formând o proeminență de 5—8 cm. înspre șezut, servind elevului ca razim pentru coate la cetire. Pentru elevii cu vedere normală servește drept pupitru clapa dindărăt care se poate ridica într'un unghiu de 135° față cu suprafața băncii și se poate lăsa în jos fără șgomot de cătră școlari prin o simplă apășare. La cetire elevii șed și se pot scula neîmpedecați, fără să trebuiască întâiu a lua jos obiectele de pe pupitru. Cele două clape sunt fixate cu țigine mobile de-o axă împreunătoare. Aceste și alte avantaje (ca d. e. răzământoarea mobilă pentru spate, micul pupitru pentru desemnat etc.) fac ca banca inventată de d-l Schuster să fie superioară tuturor fabricatelor de până acuma, și de sigur ea va fi introdusă în toate școlile unde se dă importanța cuvenită considerațiunilor de igienă școlară.

Un centenar. La 2 Aprilie st. n. 1906 se implinesc 100 de ani dela nașterea celebrului scriitor danez Andersen. Cu această ocașie se vor da mari serbări. De pretutindeni se adună amintiri despre Andersen. Se pregătește un album cu o serie de tablouri necunoscută până acuma, conținând 25 tablouri, locul natal etc. Tot atunci vor apare în ediții superbe povestirile lui Andersen.

O biblie interesantă. Dl Mihai D. Sitaru din Iași a găsit printre cărțile rămase moștenire în familie o biblie veche, legată în piele scumpă și pe care a vindut'o la „British Museum“ din Londra cu 3000 lei. E un exemplar rar din „Biblia greco-latină testamentum Novum“ tipărită în Geneva în anul 1582, format folio, de cătră un anume Stephanus Réfugié.

Filosofia religiunii. Colaboratorul nostru bucovinean, preotul *Vichenti Simigemoschi* a pus sub tipar partea generală a opului său cu Titlul „Filosofia religiunii sau împăcarea credinței cu știința“, care are următorul conținut: cap I. Tema modernă a teologiei creștine. II. Raportul între fizică, filosofie și religiune. III. Metodele filosofiei și importanța ei pentru teologie. IV. Sistemele metafizice. V. Direcțiunile filosofice. VI. Religiunea. VII. Scopul religiunii. VIII. Credința și știința. IX. Esențialitatea și neesențialitatea dogmelor. X. Înțelesul intern și extern al religiunii obiective. XI.

Interpretarea sf. scripturi. XII. Cetirea sf. scripturi. XIII. Causa necredinței. XIV. Adevărul religiunii. Fiind această lucrare unică în teologia ortodoxă română atragem atențiunea asupra acestei viitoare apariți teologice literare, care după conținutul ei, promite a fi un op foarte valoros. Spre a înlesni autorului desfăcerea esemplarelor, invităm pe Prea Onorații interesați să binevoească, a se prenumera la susnumitul autor care are locuința în comuna Tereblecea, Bucovina.

Concurs. În conformitate cu dispozițiunile Normativului general pentru administrarea fondurilor și fundațiunilor „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ se publică concurs pentru „premiul Andrei Mureșanu de 300 cor.“

La concurs se va admite ori ce lucrare originală de cuprins literar, tipărită în Ungaria în decursul anului 1904, fie ea din sfera literaturii frumoase sau artistice fie o colecțiune de literatură populară.

Concurenții vor avea să înainteze până la 1 Mai a. c. la biroul „Asociațiunii“ în Sibiu 5 (cinci) exemplare ale lucrării lor. Decernarea premiului se va face în ședința plenară a Secțiunilor științifice literare, iar premiarea însași în adunarea generală a „Asociațiunii“ din anul curent.

Din ședința Comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, ținută în Sibiu la 9 Martie 1905.

Iosif Sterca Șuluțu

Ioan I. Lăpădatu
secretar

Posta Redacției.

Lugoș. Cine ești? Manuscrisele anonime merg la coș.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei din **Odvoș** devenită vacantă prin moartea parohului Ioan Beleş, prin aceasta să escrie concurs cu termenul de a recurge de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Venitele încopciate cu acest post sunt: 1) o sesiune întreagă de pământ arător și fânaș, 2) venitele stolare stabilite prin normativul aprobat de Ven. Conzistor diecezan în a. 1892 și anume a) pentru incredințare 1—2 cor, b) pentru vestiri 1 cor. c) pentru cununii 4—6 cor. d) pentru înmormântare mică 2—3 cor. e) pentru înmormântare mare 5—12 cor. f) Sanșirea apei de moășă 60 fil. g) pentru rugăciunea de imbisericire 60 fil. h) informațiunea familiară 4 cor. i) estrase matriculare 2—4 cor.

3) Birul preoțesc dela 207 case câte o măsură de cucuruz sfărmat, sau în bani 2 cor. 4) Întregirea dotațiunii preoțești din visteria statului 797 cor. 34 fil.

Parohia este de clasa I-a

Cei ce doresc să ocupe această parohie să-și trimită recursele ajustate conform lit. a., a ș-lui 15 din Regulamentul pentru parohii și adresate comitetului parohial din Odvoș — P. O. Oficiu pprezbiteral în M. Radna, iar dâșii — cu observarea strictă a dispozițiunilor ș-lui 18 din acelaș regulament — să se prezinte în vre-o Duminecă ori Sărbătoare în s-ta biserică din Odvoș spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Odvoș, din ședința comitetului parohial, la 3/16 Martie 1905.

Comitetul parohial

În conșelegere cu *Procopie Givulescu* ppresbiter.

—□—

1—3

De oarece nici la al doilea concurs publicat nu s'au insinuat concurenți afară de unul cu care nu s'a putut ținea alegerea, așa la autorizarea comitetului parohial, se escrie de nou concurs pentru parohia vacantă din Tornea cu condițiunea de calificare de clasa a II-a și cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1.) Venitul unei jumătăți de sesiune parohială constătătoare din 24 ¹²⁰⁰/₁₆₀₀ jugere catastrale. 2.) Birul preoțesc uzuat. 3.) Stolele legale. 4.) Întregirea dela stat conform legii.

Văduva reposatului preot Pavel Moga beneficiază jumătate din toate venitele până în 10/23 Noem. 1905.

Recurenții sunt poștiți ca recursele instruite cu documentele prescise, adresate comitetului parohial din Tornea, să le subștearnă Oficiului protopopesc din Arad, având a se prezenta în s-ta biserică din Tornea, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Arad, 3/16 Martie 1905.

În conțelegere cu: *Vasilie Beleş* protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Chesinț**, protoprezbiteratul Lipovei — se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1. Una sesiune parohială constătătoare din 30 jug. pământ. 2. Un intravilan parohial. 3. Birul și stola usuată dela parohieni. 4. Întregirea dotațiunei dela stat, după calificățiunea alegândului preot.

Dela recurenți se recere, calificățiune pentru parohii de cl. I. cu acea observare, că intru cât nu vor fi recurenți cu calificățiune de clasa I. vor fi admiși la candidare și recurenți cu calificățiune de clasa II-a.

Recurenții sunt avizați, ca recursele lor instruite cu documentele de calificățiune recerută și adresate comitetului parohial din Chesinț, până la terminul sus-indicat, să le subștearnă subscrisului protoprezbiter Voicu Hamsea în Lipova (Lippa), iar' în vre-o Duminică ori sârbătoare, cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parohii să se prezenteze în s-ta biserică din Chesinț, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Chesinț, 13/26 Februar 1905.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Voicu Hamsea* protoprezbiter,

—□—

2—3

Pe baza înaltei rezoluțiuni consistoriale nrul 7651 ex 1904 se escrie concurs, pentru postul de capelan, cu drept de succesiune pe lângă parohul din **Chitighaz** (Kétegyház) Iosif-Ioan Ardelean, cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Beneficiile capelanului vor fi jumătate din toate venitele parohiale și anume:

1) din 63 jug. 818 org. □ pământ estravilan jumătate;

2) dela 245 case, birul usuat jumătate și

3) din stolele usuate jumătate.

Parohia fiind de clasa primă, dela reflectanți, se cer documente pentru asemenea clasă.

Recursele adresate comitetului parohial, sunt a se trimite, conform presciselor regulamentului pentru parohii, Preaonoratului Domn protoprezbiter Dr. Ioan Trailescu în Chișineu (Kisjenö) având recurenții a se

prezenta la sf. biserică pentru dovedirea desterității lor în rituale și oratorie.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Chitighaz la 12/25 Februarie 1905.

Toader Bugiga,

președ.

Ștefan Dolga,

notar.

În conțelegere cu: Dr. *Ioan Trailescu*, protoprezbiter

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

Venerabilul Conzistor diecezan din Arad, prin concluzul de sub Nr. 1996 ex. 1904, a incuviințat facearea unui gard de zid cu grilaj de lemn de gorun, în jurul sf. biserici gr.-ort. rom. din **Cherechiu** (Kerek) comitatul Arad.

În scopul executării acestui lucru se publică licitațiune minuendă, care se va ținea în a7/30 Martie an. c. la 10 ore înainte de amiază.

Prețul de esclamare este stabilit în suma de 1066 cor. 45 fil. — Înainte de începerea licitării, licitanții au să depună, la mâinile episcopului prim bisericesc, un vadiu de 10% din prețul de esclamare, în bani gata, ori în hârtii de valoare acceptabile. — Până în ziua premergătoare licitării se primesc și oferte în scris, însoțite devadiul corăspunzător și de o declarațiune, în care oferentul să se declare, că cunoaște condițiunile de licitare și se va supune acelor necondiționat intru toate.

Planul, proiectul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Se observă, că spese de călătorie nu se restituiesc și că comuna bisericască își rezervă dreptul, fără conziderare la rezultatul licitării, a da în întreprindere lucrarea de mai sus-acestui licitant, în care va avea garanță mai multă.

Cherechiu, la 21 Febr. (6 Martie) 1905.

Alexandru Muntean

preot și preș. com. par.

Ioan Micoroiu

not. com. par.

—□—

2—3

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. 1.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îi recomandăm îndeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

8—10